

TRSAT, refektorij franjevačkoga samostana

LIT.: T. Šuljak, Josip Trostman (katalog), Dubrovnik 1970. — L. Orešić, Josip Trostman (katalog), Dubrovnik 1985. — I. Zidić i L. Paljetak, Svjetla i boje Dubrovnika (katalog), Zagreb 1988. — M. Bešlić, Josip Trostman (katalog), Zagreb 1990. — T. Maroević, Trostman (katalog), Dubrovnik 1990. — A. Karaman, Trostmann (katalog), Dubrovnik 1993. — Isti, Trostmann, Put u zjenicu sunca (katalog), Zagreb 1994. — Ž. Sa. i R.

TRSAT, Majka Božja Trsatska, djelo nepoznata slikara

TROŠMARIJA, selo na rijeci Dobri S od Ogulina. U blizini sela otkrivena je japodska nekropola (← V/IV. st.) s grobnim nalazima (fibule, okovi za pojas). Župna je crkva jednobrodna barokna građevina sa sakristijom iza svetišta, trijemom uz brod i zvonikom uz glavno pročelje. Barokni oltari (glavni s grbom donatora), propovjedaonica, krstionica te intarzijama ukrašeni ormar i ispovjedaonice.

LIT.: R. Drechsler-Bižić, Latenski grob iz Trošmarije, *Adriatica praeistorica et antiqua* (Zagreb), 1970. — Horvat—Matejčić—Prijatelj, Barok. A. H.

TRSAT, srednjovj. utvrđeni grad na brdu iznad Rijeke. Prapov. liburnijska *Darsata* i rim. utvrda *Tarsatica*. — Kaštel učvršćuju i proširuju u XIII. st. Frankopani; djelomično su očuvani elementi srednjovj. arhitekture: »konak«, »turan« oko kojega je zidinama i kulama zatvoreno dvorište, vodosprema i ulaz s pokretnim mostom. God. 1826. kupuje ga grof Laval Nugent i obnavlja u duhu neogotike, prema projektima mlet. arhitekta i kipara Giacoma Paronuzzija (gibelinsko krunište gl. kule, neoklasicistički mauzolej »Mir junaka«). Pred mauzolejom amblem iz Nugentova grba (A. D. Fernkorn); biste Nugentovih, radovi A. D. Fernkorna i A. Canove, sada su u Pomorskom i povijesnom muzeju u Rijeci. Jezgra kaštela je u novije doba preuređena u izletnište; tu se održavaju ljetne priredbe i izložbe.

Od Rijeke prema Trsatu vode stube koje je 1531. započeo graditi uskočki kapetan Petar Kružić; ulazni barokni trijem sagrađen je 1745. Duž stubišta se nižu kapelice hodočasničkoga puta.

Podno kaštela župna crkva *Sv. Jurja*, izvorno srednjovj., proširena 1660 (graditelj svetišta proto Mitar Urban); zvonik iz 1866. U crkvi je barokni oltar *Sv. Jurja* (izradió K. Medelin iz Vodnjana, 1797), a tri je manja oltara izradio 1905. kamenorezac Giuseppe Dorigo iz Rijeke. U sakristiji je intarzirani ormar iz XVIII. st.

Crkvu *Gospe Trsatske* u sklopu franjevačkoga samostana dao je sagrađiti Martin Frankopan 1453. na mjestu prijašnje kapele; crkva je 1644. proširena za još jedan brod i dobiva baroknu opremu. Novo pročelje i zvonik sagrađeni su 1824. Na gl. oltaru nalazi se štovana slika Bl. Dj. Marije iz XIII. st. Svetište je od lađe odvojeno ogradom od kovana željeza 1705. Slike u crkvi izradili su S. Schön, P. T. de Pomis i C. Tasca; drvorezbarene oltare radili su 1723–30. tirolski franjevci I. Schweiger i D. Hoffer. Samostanske zgrade obnovljene su 1629–91; u samostanu se čuvaju slike S. Schöna, C. Taske i V. Metzingera. U riznici se nalazi vrijedna zbirka zavjetnih darova, a u zavjetnoj kapeli zbirka slika jedrenjaka iz XIX. st.; na oltaru drveni kip tzv. Slunjske Gospe (kraj XV. st.).

LIT.: D. Szabo, Dragocjenosti samostana franjevačkog na Trsatu, Katolički list, 1915, 25. — D. Knievald, Trsat, Relikvije despotice Barbare Frankopanske, Croatia sacra, 1935, 9–10. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. — P. Cvekan, Trsatsko svetište Majke Milosti, Trsat 1985. — R. Matejčić, Crkva Gospe Trsatske i franjevački samostan, Rijeka 1991. — Prošlost i sadašnjost trsatskog svetišta, Dometi, 1991, 1–3. Ra. Mat.

TRSTENO, naselje nedaleko od Dubrovnika. Nastanjeno je vjerojatno već u doba prapovijesti, a potom i u sr. vijeku. Potkraj XV. st. sagrađio je Ivan Gučetić ljetnikovac u gotičko-renesansnome stilu s kapelom i perivojem (1494. naručuje klesarske dijelove za ljetnikovac i vrt; očuvan natpis s godinom 1502); ljetnikovac je pregrađen nakon potresa 1667. Perivoj s egzotičnim raslinjem (gorostasne platane, palme, kamforovac) ukrašen je kamenim stupovima s gotičkim glavicama, a 1736. baroknom česmom s Neptunom i nimfama, za koju je iskorišten prethodni akvedukt. U poč. XIX. st. Pavao Gučetić je namjeravao sagrađiti potpuno novi raskošni ljetnikovac u klasicističkome stilu; očuvani su nacrti franc. arhitekta Gautiera, koji nisu ostvareni. U unutrašnjosti ljetnikovca nalazi se namještaj iz XVIII–XIX. st. i zbirka obiteljskih portreta iz XVII–XIX. st. — U XVI. st. sagrađen je ljetnikovac obitelji Benešića, poslije Gradića, što ga je, prema očuvanom natpisu 1753. obnovio Miho Rastić. — Župna je crkva gotičko-renesansna građevina; u unutrašnjosti su barokni oltari. Uz crkvu je nekoliko stećaka s figuralnim reljefima. U kapeli Gospe od Snijega nalazi se oltarna slika »Majka Božja s Djetetom« P. Coecke van Aelsta (XVI. st.). U selu ima nekoliko renesansnih i baroknih kuća, a pri moru je neogotički ljetnikovac nekadašnjega guvernera Dalmacije Nikole Nardellija,

građen prema projektu Č. Ivekovića (oko 1908). — Agresijom srpsko-crnogorske vojske 1991–92. naselje i arboretum su oštećeni.

LIT.: C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947. — Isti, Artistes français en Dalmatie, Annales de l'Institut français de Zagreb, 1947, 28–29. — A. Ugrešević, Trsteno, Zagreb 1953. — A. Deanović, Perivoj Gučetić u arboretumu Trsteno — pitanja njegove reintegracije i prezentacije, Rad JAZU, 1978, 379. — V. Marković, Slikarstvo, u katalogu: Zlatno doba Dubrovnika, XV. i XVI. stoljeće, Zagreb 1987. — N. Grujić, Ladanjska arhitektura dubrovačkog područja, Zagreb 1991. — B. Šišić, Dubrovački renesansni vrt — nastanak i oblikovna obilježja, Dubrovnik 1991. — Cultural Heritage of Croatia in the War 1991–92, Zagreb 1993. — I. Žile, Ratna razaranja spomeničke baštine u Dubrovniku i okolici, Radovi IPU, 1993, 17. N. B. B.

TRŠKI VRH, selo kraj Krapine. Prostrana zavjetna crkva *Marije Jeruzalemske* na visoku zaravanku opasana je cinktorom četverokutna oblika (dovršen 1773). U njega su uklopljene zaobljene kapele, nalik na kule, te zgrada za kler. S unutrašnje strane cinktora nalaze se arkade (naivno rađene slike čudesa u trijemu izveo je oko 1898. Širnik). Baroknu jednobrodnu crkvu započeo je graditi J. Javornik 1750 (posvećena 1761). Brod i svetište presvođeni su niskom kupolom. Desno od svetišta je sakristija, a lijevo vanjska Marijina kapela i oratorij. Zvonik s kapom baroknih oblika izdiže se iz raščlanjena glavnog pročelja. — Unutrašnjost je izvanredno bogato opremljena. Dekorativne zidne iluzionističke slike na način rokoka (prizori iz Staroga i Novoga zavjeta te iz Marijina života, četiri crkvena oca, četiri evanđelista, škapular — sve s mnogobrojnim citatima) izveo je A. Lerchinger, »pictor Roichensis« 1772 (loše ih je restaurirao Corti 1873). Crkva ima šest oltara, orgulje (djelo A. Römera iz Graza 1761), ormar, crkveno posuđe otprilike iz 1760 (kaleži, pokaznica, ciborij, piksida, kadionica). Glavni oltar (dar J. Jakušića i njegove žene) radio je F. J. Straub iz Graza 1759. Oltar Četnaest Sv. pomoćnika (dar N. Bedekovića i njegove žene) rad je majstora A. Mersija iz Rogateca (1759), koji je izradio i propovjedaonicu i oltar Sv. Križa (dar J. Jelačića i njegove žene, 1759) te oltar Sv. Ivana Nepomuka (1760). Prijestolje s Marijom djelo je J. J. Mersija (1756), a oltar Svetih apostola vjerojatno I. J. Strauba (oko 1771). Zvona je lijevao M. Feltl iz Graza (1764). U jednoj kapeli cinktora nalazi se oštećeni vrsni kameni kip Majke Božje s Djetetom koji je nastao pod utjecajem praških Parlera (oko 1410–20).

TRSTENO, lijevo: barokna česma, desno: ljetnikovac

